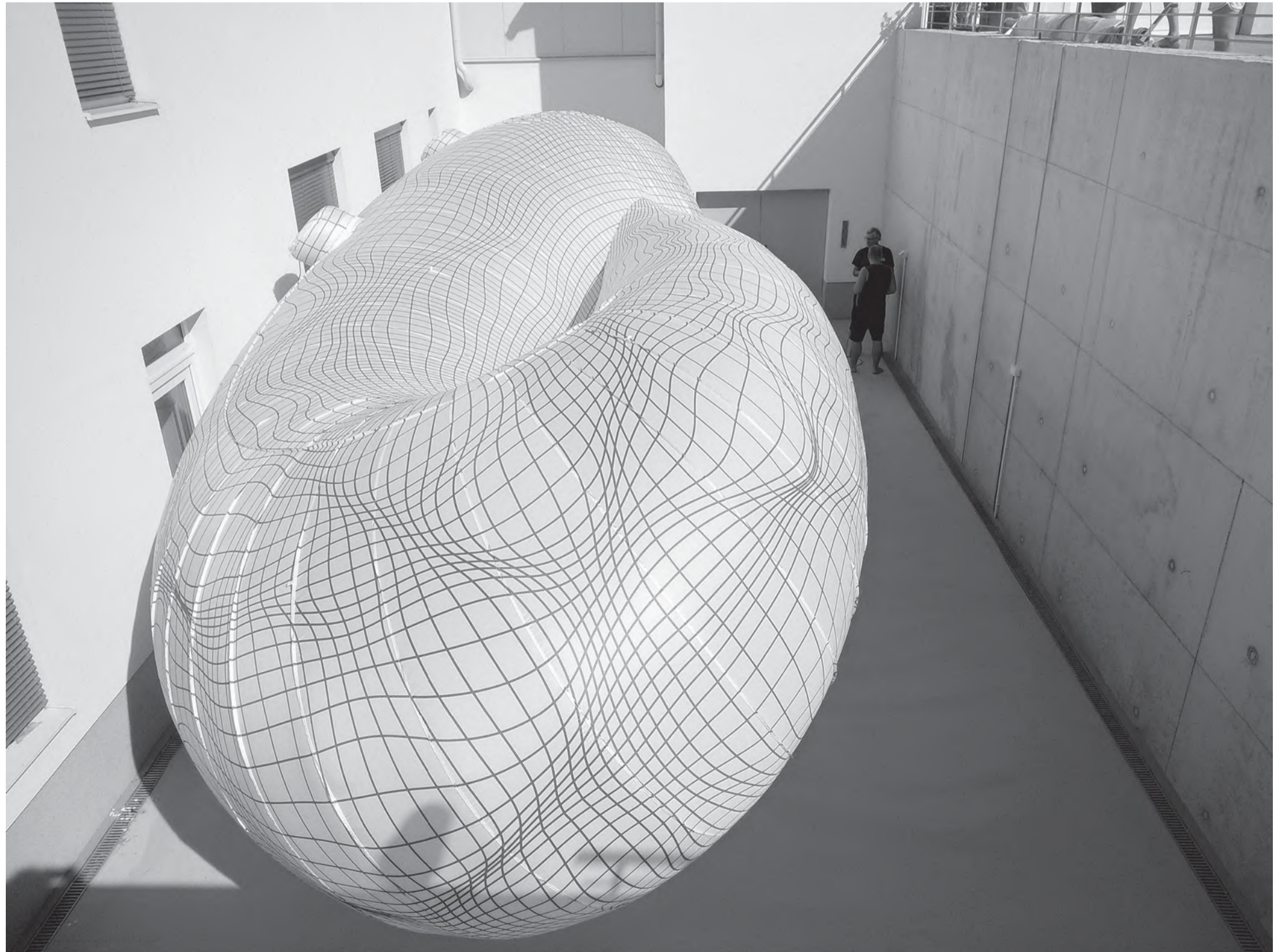
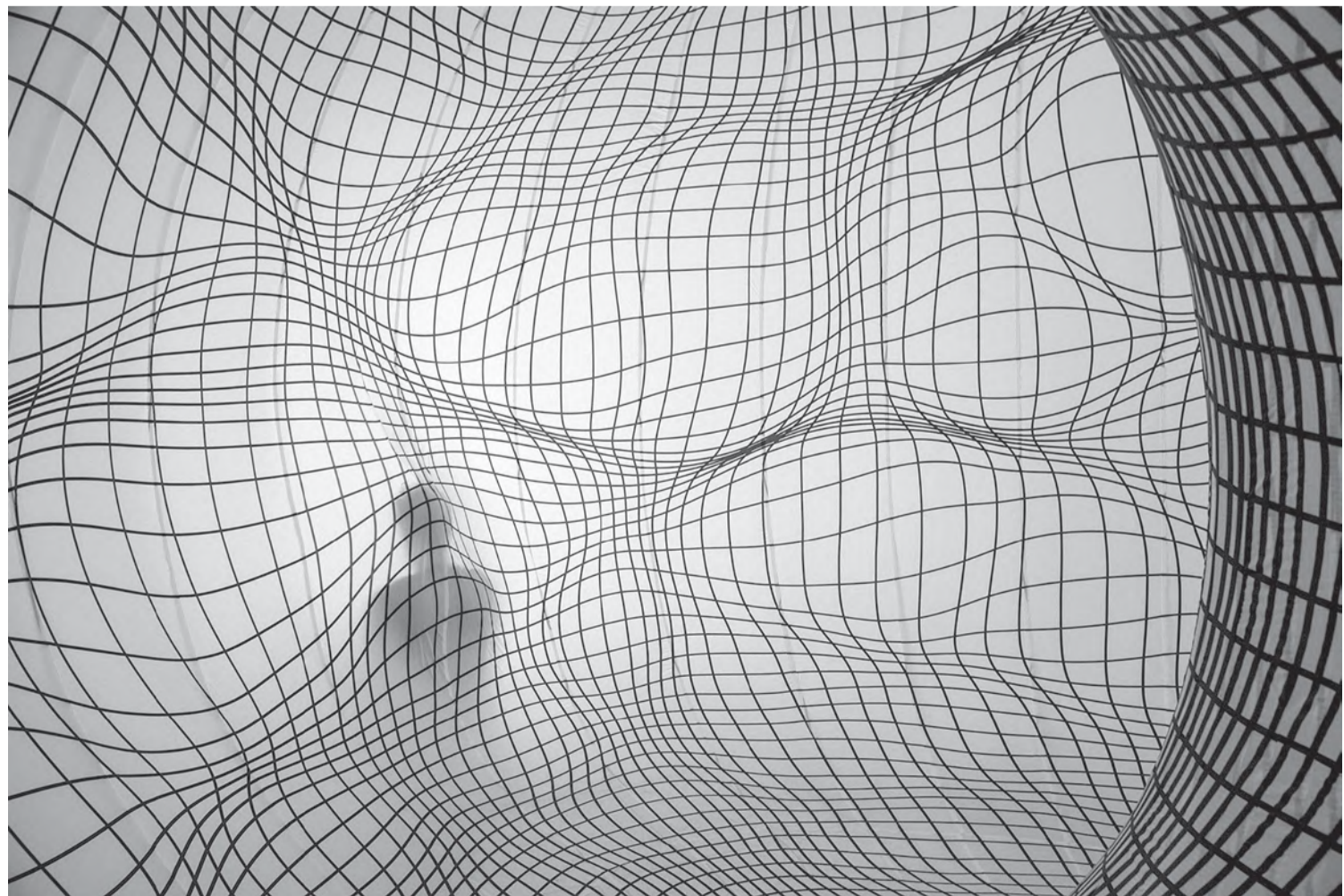
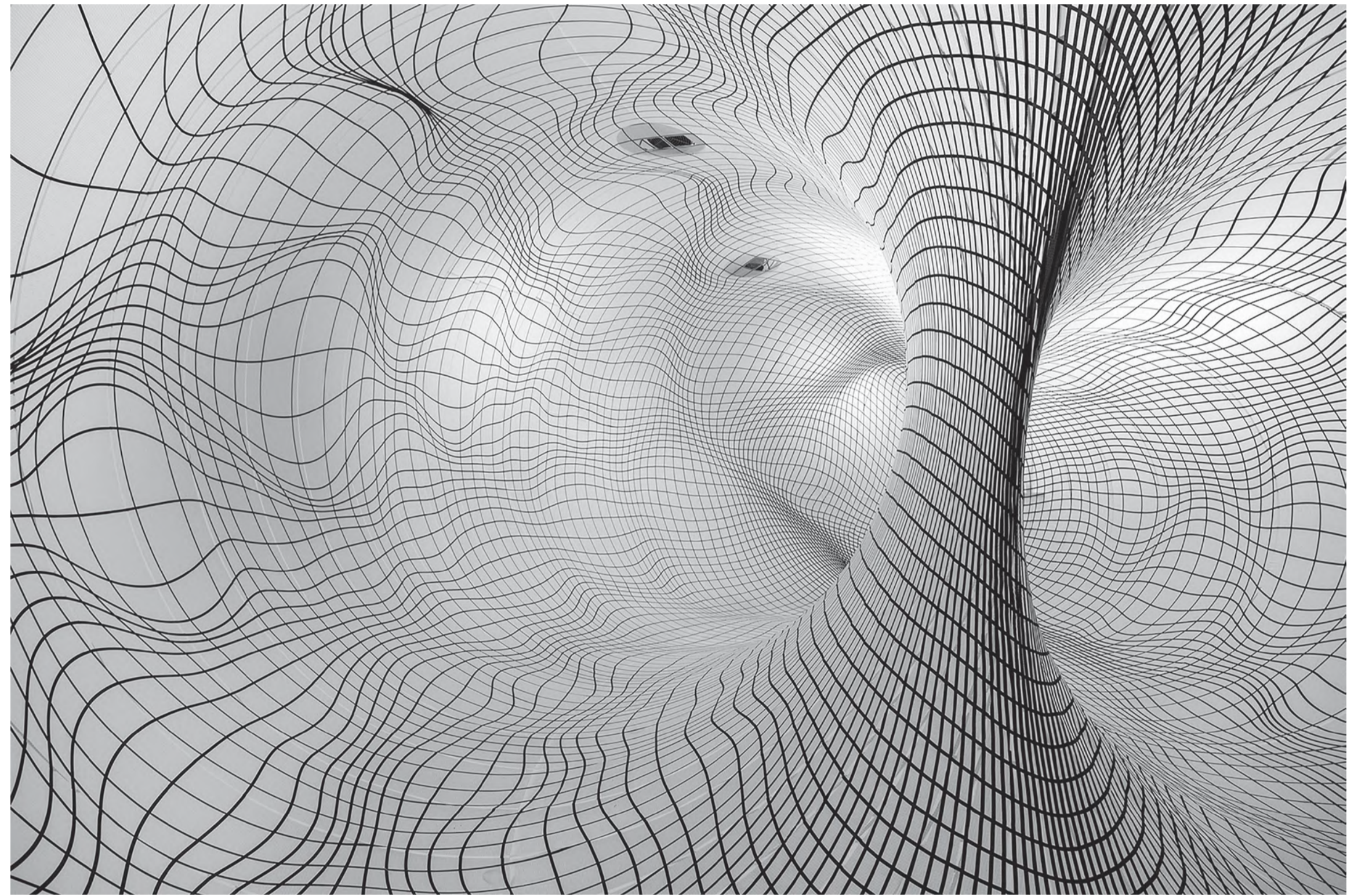
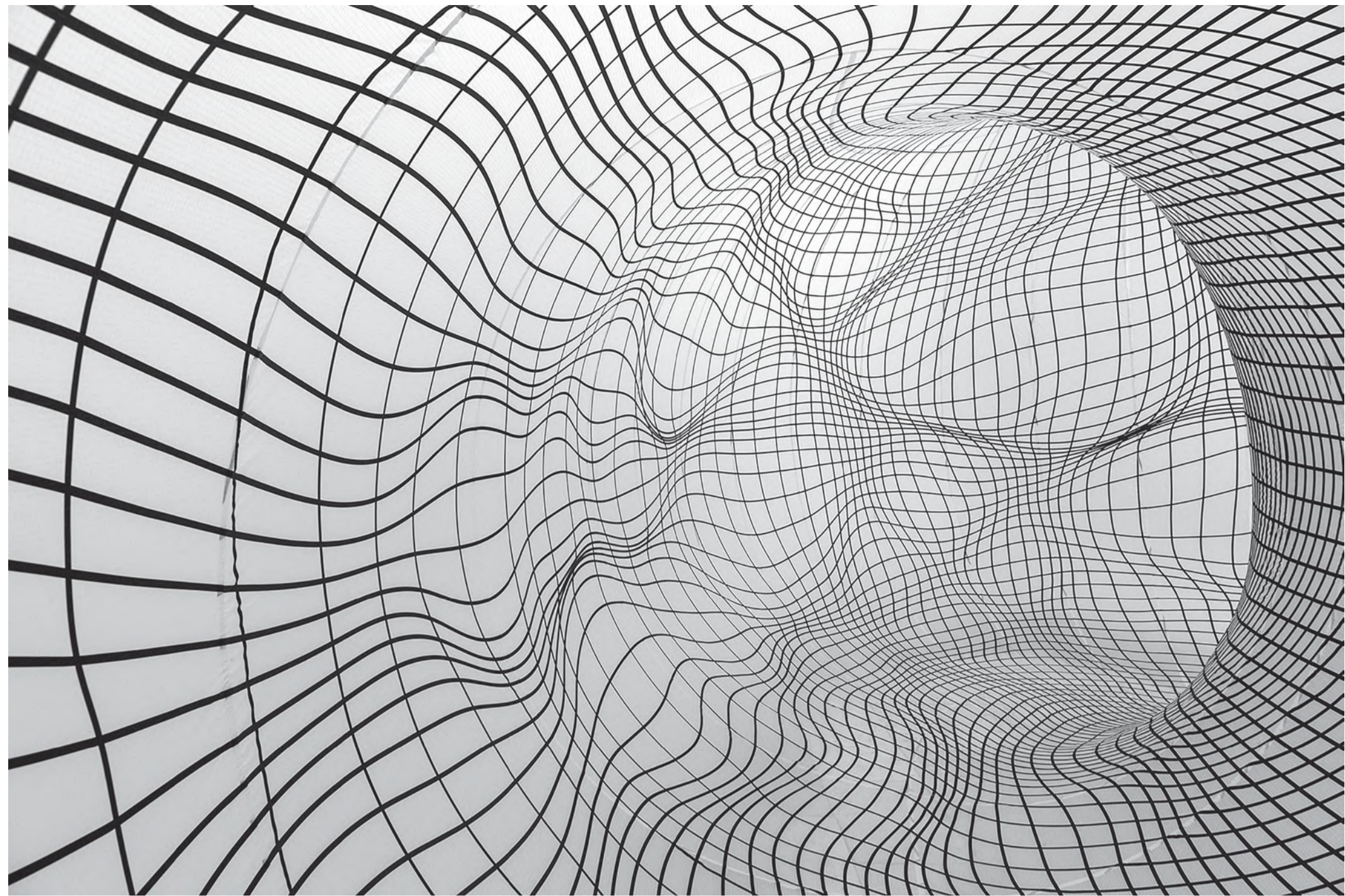
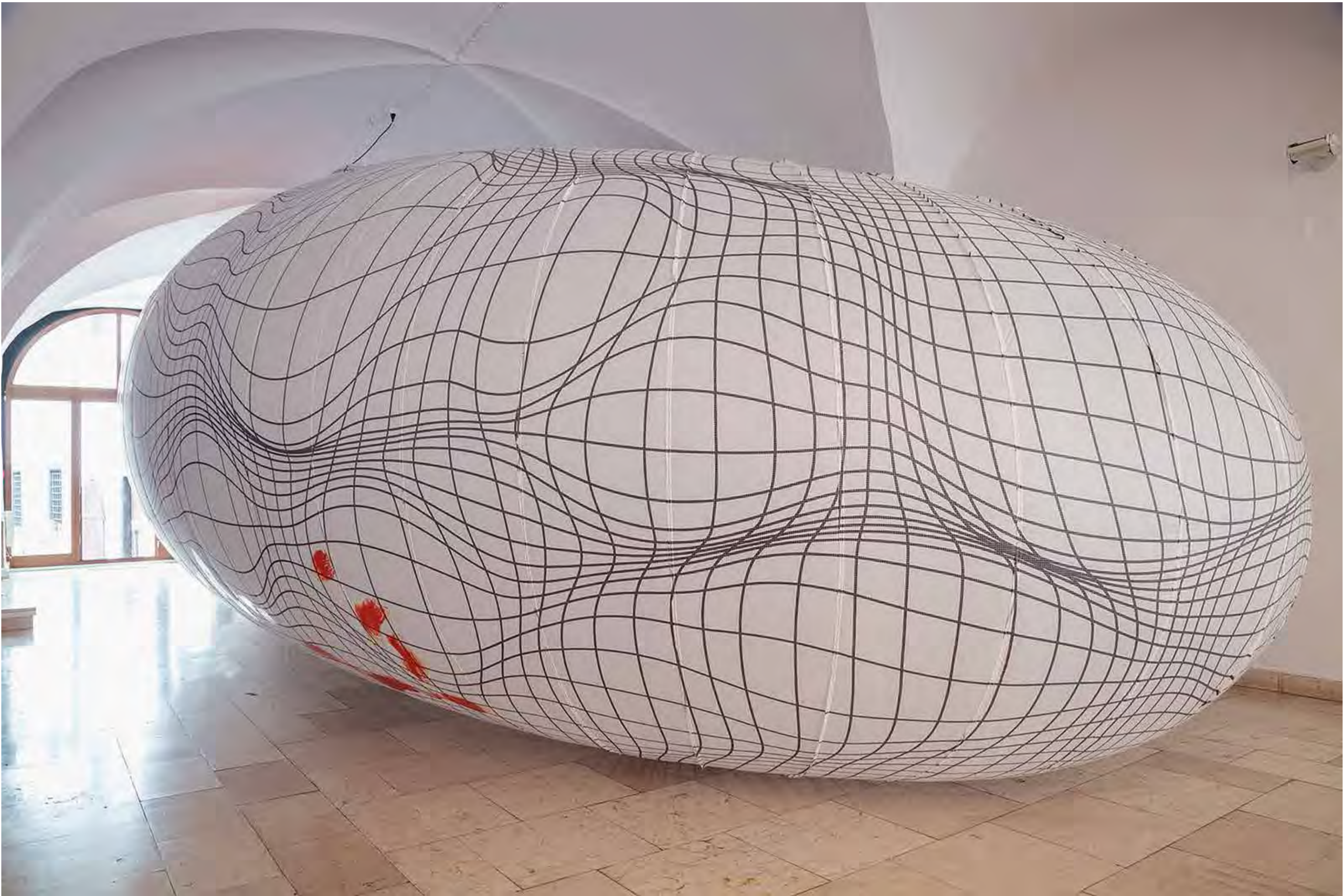

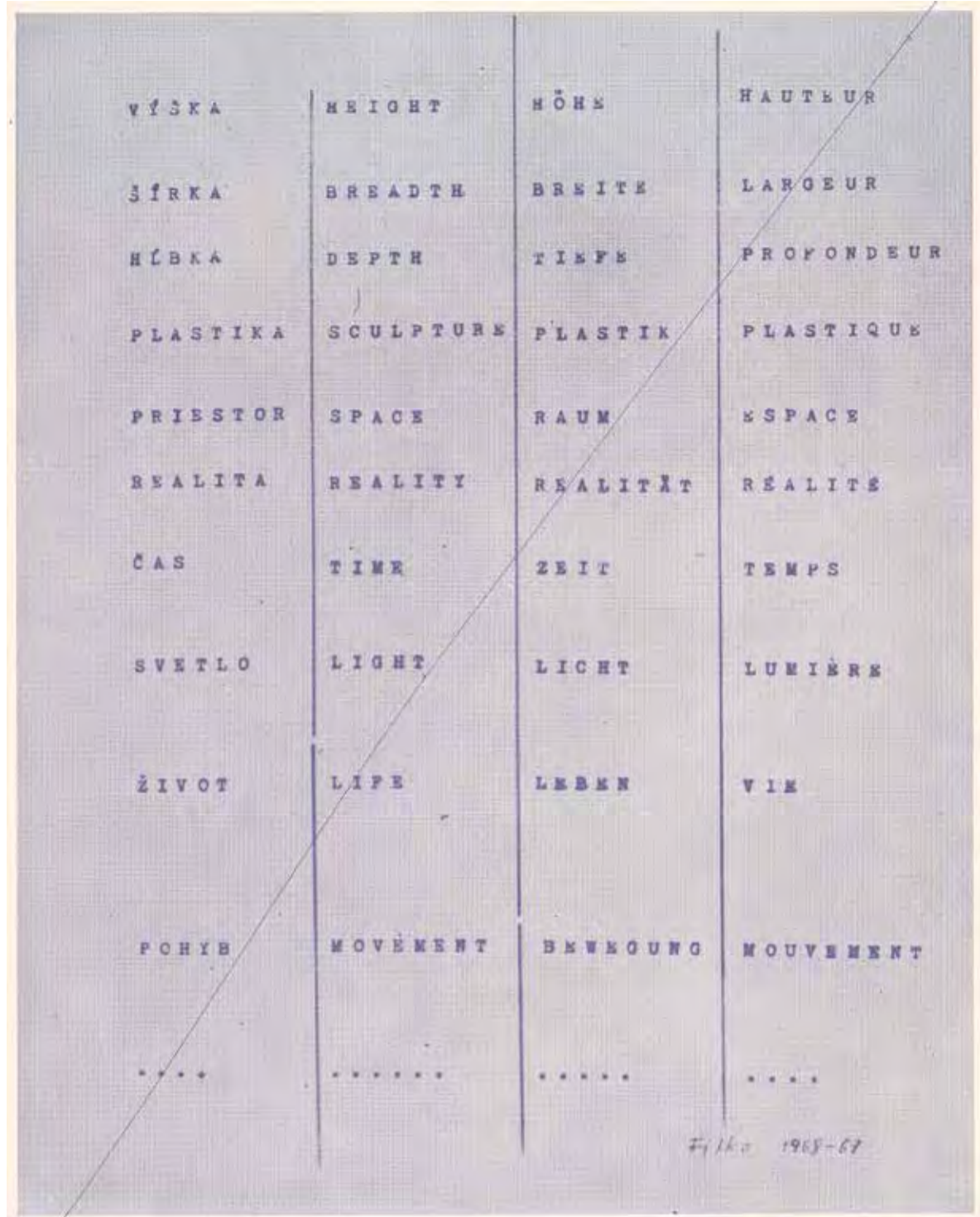
SPACE IS THE PLACE

Jān Čumlivski
František Demeter
Jakub Kopeec

HYDROZOA

H4

Stano Filko, Asociácie / Associations, 1969 zberka / collection SSG Banská Bystrica

described by e.g. Y. N. Harari. Sun Ra in his so-called cosmic philosophy visionary called people to recognize the myth; claimed that everything unknown is part of the myth and called for mythocracy instead of a theocracy or democracy...

Jakub Kopec, cit.: "According to Bergson, we do not find things and places in the space, but space in things and places. We found the space of Filko's Cosmos and started operating with it further. We complicate the ideal central space. When we turn one of its inlet openings upside down, stretch it and glue it to the other, we get a two-dimensional geometric shape - a Klein bottle. This variety has specific properties compared to the initial shape. Its surface is reversibly continuous, and it is not clear which of its sides is the back side and which one is the front. In order to retain its topological properties during subsequent transformations, it must remain continuous. In this way, by further stretching and shrinking, we adapted our new topological space to the space of the entrance to the Central Slovakian Gallery, a former MaBhaus. The installation fills it and at the same time it creates its continuation, which winds up into itself. It is soft, inflatable like Filko's Cosmos, but it also contains many other references. It refers to Kiesler and his endless house, to the spaces of soft radical architecture of the 1960s and 1970s, but also to the digital spaces of the turn of the 20th and 21st centuries. To avoid excessive perfection of the new object, or, conversely, controversial quality of the product, we problematize the installation again. Its surface is covered with a grid, which is based on the geometry of the object and at the same time it allows us to further its optical transformation. In order for the grid to maintain its continuity as well as the entire object, we can further stretch or contract it, but we should not break it. In this way, the grid responds to selected points of the space that carry different charges. In the end, Čumilvski reacts uncontrollably to this process of a computer-controlled topological transformation, using the surface of the object as an outline for graphic intervention. Demeter follows him and denies him."

This evocative installation follows Filko's iconic inflatable environments (see Cosmos or Breathing) from the late 1960s and their analogies in the so-called soft architecture, which was realized on an experimental level in the 1960s and 1970s in the cultural context of hippie counter-culture and politically in an anarchist rather than modernist tradition, whether it was mobile inflatable objects, capsules and cells, or the urbanism of endless open structures, e.g. nomadic cities. The temporary historical architecture of inflatable tents, the mainstream outcome of which we now know also from the compilation architectures of popular music festivals, dealt very comprehensively with environmental relations and community building. Its material qualities expressed by softness were examined not only for its material ductility, but in reaction to touch and tension, for example because of the flexibility of the given system and its sensitivity, respectively its ability to responsive answer.

Relatedly, the environment SPACE IS THE PLACE originated as a topological model of a continuous surface area and its spatial relations. It is based on the properties of the so-called Klein bottle (originally Kleinsche Fläche or Flasche) known from the mathematical theory of topology as the idea of mutually continuous reproductions of geometric bodies and their topological properties, which remain unchanged despite possible deformations. It is also schematically described as a non-orientable object, which is a spatial expression of an infinite surface area of a Möbius strip, where a loop closed with a side rotation of 180° has only one surface, so it is not distinguishable what is outside and what (or which point of the space) is inside. As a two-dimensional geometric shape, it can be constructed only in 4D conditions, not 3D Euclidean space. However, the architecture of the interactive environment SPACE IS THE PLACE is a soft surface area, the territory of which is not defined by solid walls, but by the sensual experience of the spectator.

Klein's bottle also resembles the shape of alchemical vessels in which the symbolism of all numbers is to be contained. Filko also dealt with that extensively. To his so-called psychophilosophical system of holistic thinking in free associations he has eclecticized several numerological structures. SPACE IS THE PLACE is a quote from the name of an early afrofuturistic sci-fi film from 1972 and refers to Filko's older generation contemporary, the experimental musician Sun Ra, who is one of the particularly inspiring figures in the contemporary cultural aesthetics of Afrofuturism. In the post-secular and post-conceptual frameworks of the digital age, it is extraordinary that, like Stano Filko, Sun Ra was also fascinated by the collective imagination and the so-called fictional language of shared ideas, as

HYDROZOA je názov pre prastaré živočíchy polypompe, nesmrteľné druhy medúz. Je to aj názov formátu permanentnej expozície Stana Filka v Stredoslovenskej galérii, ktorého neohraničené trvanie a premenlivá povaha je vyjadrená delením programu na časti (jednotlivé dočasné výstavy, autorské projekty, intervencie a.). Širší koncept expozície je zasadený do kontextu inštitucionálnej kritiky, ktorá kriticky komentuje ideológiu a mocenské štruktúry ovplyvňujúce cirkuláciu umenia, politiku výstav a diskusiu o umení prebiehajúcej na inštitucionálnej úrovni. Verejné zbierkotvorné inštitúcie sú dnes častým miestom korunovácie umelcov ako komerčných celebrití či hviezd, obvykle v rámci formátov retrospektívnych výstav. Múzeá a galérie sú už len zriedkavo experimentálnymi platformami, stávajú sa skôr miestami luxusných dizajnových produktov s dobre štruktúrovaným verejným programom; často takpovediac vyhľadávajú veľké provokatívne myšlienky predkladajú umenia tak, aby obstáli v strednom prúde, nezostávali príliš konfrontačné a boli ľahko metabolizovateľné, najmä cieľovou strednou vrstvou. Umelecké inštitúcie a verejné zbierky sú často naviazané na požiadavky umeleckého trhu, konzumné mechanizmy, investičné stratégie a sú zasiahnuté celkovou komodifikáciou a monetarizáciou sveta i umenia. Tieto okolnosti ovplyvňujú nielen umeleckú produkciu, ale aj jej reprezentáciu. Vo volaní po reformácii, resp. regenerácii umeleckých inštitúcií a prehodnotení politicko-ekonomických aspektov ich fungovania, ponúka SSG ikonoklastický formát svojej stálej expozície Stana Filka HYDROZOA, zameraný nie na marketingovú hodnotu diela, ale naopak, na rozširovanie poznania o nom a redukcii roly umeleckého objektu. Program kurátorských a autorských výstav je komponovaný v spolupráci s pozvanými hosťami.

STANO FILKO (1937 - 2015) je slovenský neoavantgardný umelec generácie 60. rokov, známy najmä tvorbou totálnych inštalácií a prostredí. Medzi jeho najznámejšie projekty patria readymade eventy Happsoc od 60. rokov (na prvom z nich spolupracoval s A. Mlynárčikom a Z. Kostrovou) a transcendentálne prostredie Biely priestor v bielom priestore od 70. rokov (pôv. s M. Lakym a J. Zavorským). SSG získala v roku 2015 do svojej zbierky rozsiahlu akvizíciu Filkových diel. Ide o zbierku menších objektov a diel na papieri, ktorá má povahu umeleckého archívu s bádateľským potenciálom. Obsahuje autonómne diela, ako aj dokumentácie Filkových výstavných projektov a mnohých už neexistujúcich alebo priebežne prepracovávaných priestorových diel či diel vysvetľujúcich vývoj jeho unikátneho ideologického systému farieb, ktorý vytvoril na vysvetlenie svojho holistického konceptu sveta. Retrospektívna výstava S. Filka z tejto zbierky sa konala v SSG v roku 2017.

HYDROZOA IS THE name of ancient animals of phylum Cnidaria (Coelenterata), including some so-called biologically immortal species of jellyfish. It is also the name of a permanent exhibition format of Stano Filko in the Central Slovak Gallery; its unlimited duration and variable nature is expressed by dividing the programme in different parts (individual temporary exhibitions, author's projects, interventions, etc.). The broader concept of the exhibition has been set in the context of institutional criticism, has critically commented on ideologies and power structures influencing circulation of art, exhibition policies and art debates on an institutional level. Nowadays, public collection institutions are a frequent coronation site of artists as commercial celebrities or stars, usually within retrospective exhibitions. Museums and galleries are rather rarely seen as experimental platforms, they are becoming places of luxury design productions with a well-structured public program; they often smooth out the great provocative ideas of the art to be in line with the mainstream, to not remain too confrontational, and to be easily digestible especially by the targeted middle class. Art institutions and public collections are often linked to art market requirements, consumer mechanisms, investment strategies, and are affected by the overall commodification and monetisation of the world and art. These circumstances not only influence art production, but also its representation. In the call for a reform or regeneration of art institutions and review of political and economic aspects of their functioning, the Central Slovak Gallery offers the iconoclastic format of its permanent exhibition of Stano Filko HYDROZOA, focusing not on the marketing value of the work, but on increasing the knowledge of it and reducing the role of the art object. The programme of curatorial and author's exhibitions is composed in cooperation with invited guests.

STANO FILKO (1937 - 2015) is a Slovak neo avant-garde artist of the 1960s, known mainly for the creation of total installations and environments. His best-known projects include the readymade events Happsoc from the 1960s (on the first one co-operated with A. Mlynárčík and Z. Kostrová) and the transcendental environment White space in the white space from the 1970s (originally with M. Laky and J. Zavorský). In 2015, the Central Slovakian Gallery acquired into its collection an extensive acquisition of Filko's works. This is a collection of smaller objects and works on paper, which has a nature of an artistic archive with a research potential. It contains autonomous works as well as documentation of Filko's exhibition projects and many now non-existent or continuously reworked spatial works or works explaining the development of his unique ideological color system that he created to explain his holistic concept of the world. A retrospective exhibition of Filko with the works from this collection was held in the Central Slovakian Gallery in 2017.

democracie... (...calling for people to recognize the myth (...)) everything what is unknown is part of the myth (...)) calling for mythocracy instead of teocracy or democracy...").

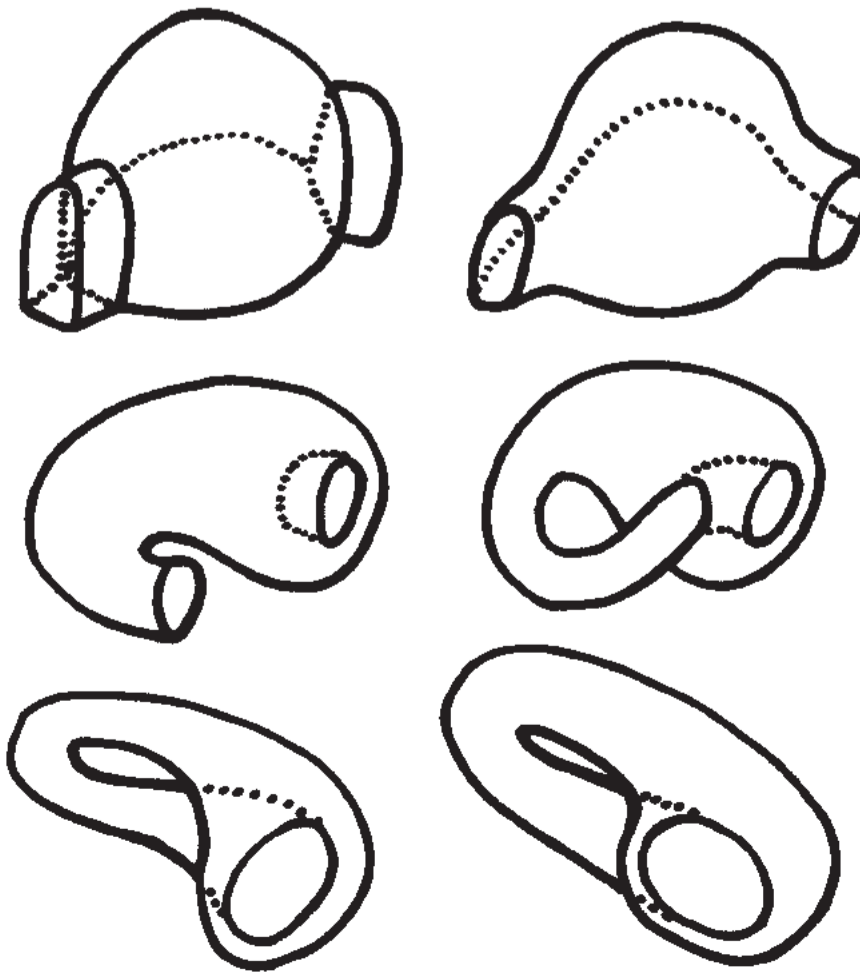
Jakub Kopec, cit.: „Podle Bergsona nenacházíme věci a místa v prostoru, ale prostor ve věcech a místech. Našli jsme prostor Filkova Kosmu a začali s ním dále operovat. Ideální centrální prostor komplikujeme. Když otočíme naruby jeden z jeho vstupních otvorů, natáhne se je a slepíme s tím druhým, dostaneme dvourozměrný geometrický útvar — Kleinovu láhev. Tato varieta má oproti výchozímu tvaru specifické vlastnosti. Její povrch je oboustranně spojitý, přičemž není jednoznačné, která z jeho stran je rubem a která lícem. Aby si při následných transformacích zachoval své topologické vlastnosti, musí zůstat spojitým i nadále. Takto jsme náš nový topologický prostor dalším natahovaním a smršťováním přizpůsobili prostoru vstupu do Štředoslovenské galerie, někdejšího mážhauzu. Instalace jej vyplňuje a zároveň vytváří jeho pokračování, které se zavíjí samo do sebe. Je měkká, natukovací jako Filkův Kosmos, je v ní ale obsaženo i mnoho jiných odkazů. Na Kieslera a jeho nekonečný dům, na prostory měkce radikální architektury 60. a 70. let, ale také na digitální prostory přelomu 20. a 21. století. Abychom se vyhnuli přílišné dokonalosti nového objektu, nebo naopak jeho přílišné poutování, instalaci opětovně problematizujeme. Její povrch pokrýváme mřížkou, která vychází z geometrie objektu a zároveň nám umožňuje jeho další optickou transformaci. Aby si mřížka zachovala stejné jako celý objekt svou spojitost, můžeme ji dále natahovat či smršťovat, neměly bychom ji však přetnout. Takto siť reaguje na vybrané body prostoru, které jsou nositeli různého náboje. Na tento proces v počítači kontrolované topologické transformace nakonec nekontrolovatelně reaguje Čumilvski, využívající povrch objektu jako osnovu pro grafickou intervenci. Demeter ho následuje i popírá.“

Tato evokativná inštalácia nadväzuje na Filkove ikonické natukovacie prostredia (Kozmos alebo Dychanie) zo záveru 60. rokov a ich analógie v tzv. mäkkej architektúre, ktorá sa na experimentálnej úrovni realizovala v 60. a 70. rokoch v kultúrnom kontexte hippie counter-culture a politicky skôr v anarchistickej než modernistickej tradícii, či už išlo o mobilné natukovacie objekty, kapsule a bunky, alebo urbanizmus nekonečných otvorených štruktúr, napr. nomádskeho miest. Dočasná historická architektúra natukovacích stanov, ktoré mainstreamové výstavenie dnes poznáme aj z komplikovaných architektur populárnych hudobných festivalov, sa veľmi komplexne zaoberala environmentálnymi vzťahmi a tvorbou komunity. Jej materiálne kvality vyjadrené mäkkosťou boli skúmané nielen pre svoju materiálovú tvárnosť, ale v reakcii na dotyk a napätie, napríklad kvôli flexibilita daného systému a jeho citlivosti, resp. schopnosti vnímavej odpovede.

Spriaznené, prostredie SPACE IS THE PLACE vznikalo ako topologický model kontinuálnej plochy a jej priestorových vzťahov. Vychádza z vlastnosti tzv. Kleinovej fľaše (pôv. Kleinsche Fläche alebo Flasche) známej z matematickej teórie topológie ako idey vzájomne spojitých zobrazení geometrických telies a ich topologických vlastností, ktoré napriek možným deformáciám zostávajú nemenné. Schematicky sa tiež popisuje ako neorientovateľný objekt, ktorý je priestorovým vyjadrením nekonečnej plochy Möbiovej pásky, kde slučka uzavretá pri stranovom pootočení o 180°, má iba jeden povrch, a tak nie je rozlíšiteľné čo je vonku a čo (resp. ktorý bod priestoru) je vo vnútri. Ako dvourozmerný geometrický útvar je skonštruovateľná iba v podmienkach 4D, nie 3D euklidovského priestoru. Architekúrou interaktívneho prostredia SPACE IS THE PLACE je však mäkká plocha, ktorej územie nie je definované pevnými stenami, ale senzujúcou skúsenosťou diváka.

Kleinova fľaša tiež pripomína tvar alchymistických nádob, v ktorých má byť obsiahnutá symbolika všetkých čísel. Tou sa obsilne zaoberal aj Filko. Do svojho tzv. psychofizického systému holistického myslenia vo voľných asociáciách ekletizoval viaceré numerologické štruktúry. SPACE IS THE PLACE je citátom názvu raného afrofuturistického sci-fi filmu z roku 1972 a odkazuje k Filkovmu súčasníkovi staršej generácie, experimentálnemu hudobníkovi Sun Ra, ktorý je jednou zo zvlášť inšpiratívnych postáv súčasnej kultúrnej estetiky afrofuturizmu. V postsekulárnych a postkonceptuálnych rámcoch digitálneho veku je mimoriadne, že podobne ako Stano Filko aj Sun Ra bol fascinovaný kolektívnou predstavivosťou a tzv. fiktívnou rečou zlieňaných predstáv, ktorú popisuje napr. Y. N. Harari. Sun Ra v rámci svojej tzv. kozmickej filozofie vizionársky vyzýval ľudí, aby rozpoznali mýtus; tvrdil, že všetko neznáme je súčasťou mýtu a požadoval mýtokráciu namiesto teokracie či

Stano Filko, Dýchanie - oslava vzduchu Breathing - The Celebration of Air, 1970 zberka / collection SNG Bratislava, inštalácia / installation SSG Banská Bystrica 2001

HYDROZOA Stála expozícia Stana Filka v Stredoslovenskej galérii Permanent Exposition of Stano Filko in Central Slovakian Gallery

Časť štvrtá / Part Four: SPACE IS THE PLACE

Kurátorka / Curator Mira Keratová
Umelci / Artists Jan Čumilvski, František Demeter, Jakub Kopec
Miesto / Place SSG, Bethlenov dom / Bethlen's House, Dolná 8, Banská Bystrica
Trvanie 4. august 2020 - 31. august 2021 / Duration August 4, 2020 - August 31, 2021

Editorka / Editor Mira Keratová
Text Mira Keratová, Jakub Kopec („Podle Bergsona...“)
Fotografie / Photographs
Ján Kekeli, archív / archive SSG, Mira Keratová, Jakub Kopec
Anglický preklad / English Translation
Zuzana Szabóová, Roman Schwartz (Hydrozoa, Stano Filko)
Grafický dizajn / Graphic Design Jan Čumilvski
Vydavateľ / Publisher Stredoslovenská galéria, Banská Bystrica
Tlač / Print ZimPress, Bratislava
Náklad / Edition 200
Tlačené v EU / Printed in the EU

© 2020 - 2021 Stredoslovenská galéria, autori a majitelia diel. Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť použitá, uchovaná pre neskoršie rešerše, šírená žiadnou formou alebo elektronickými, mechanickými, fotografickými či inými spôsobom bez predošlého písomného súhlasu majiteľov autorských práv.
© 2020 - 2021 Central Slovakian Gallery, authors and owners of the artworks. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, for any purpose, without obtaining the prior written permission from copyright owners.

Kontakt / Contact
Stredoslovenská galéria
Dolná 8, Banská Bystrica 975 90
Slovenská republika
www.ssggb.sk

Stredoslovenská galéria
BANSKOBYSTRICKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ
fond na podporu umenia
Zriaďovateľom Stredoslovenskej galérie je Banskobystrický samosprávny kraj. / The founder of the Central Slovakian Gallery is the Banská Bystrica Self-Governing Region.
Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. / Supported from the public funds provided by Slovak Arts Council.

